

RhodoMania

het officiële orgaan van de
Nederlandse Rhododendron Vereniging

1/2019

Nederlandse Rhododendron Vereniging

Chapter of the American Rhododendron Society

Bestuur

Voorzitter:

Henk Borsje
Leiboom 17
4731 XG Oudenbosch
tel. +31 (6) 1388-3945
hjborsje@alert-systems.com

Secretaris:

Henri Speelman
Kopweg 17
9511 PL Gieterveen
tel. +31 (0) 599 64 83 97
henri_speelman@hotmail.com

Penningmeester:

Maarten Reuderink
Kerstomaatplantsoen 18
1104 VE Amsterdam
mh.reuderink@upcmail.nl

Bestuursleden:

Dick Seigers
tel. +31 (0) 529450129
dick.diny.seigers@gmail.com

Theo Damen
tel. +31 (0) 317 41 44 71
dracaenaworldwide@hotmail.com

Hans de Boer
tel. +31 (0) 578 57 30 73
boervsn@planet.nl

Theo Leijdens
tel. +31 (0) 165-328931
mleydens@kpnmail.nl

Excursiecommissie

Dick Seigers
tel. +31 (0) 529450129
dick.diny.seigers@gmail.com

Promotiecommissie

Arjen van der Straaten
tel. +31 (0) 26 334 28 15
e-mail: arjen.vanderstraaten@wanadoo.nl
Gerdy van der Lans
tel. +31 (0) 35 623 53 34
e-mail: lansvanroon@kpnmail.nl
Tineke Velzeboer
tel. +31 (0) 35 582 69 71
e-mail: pavandijk2@hotmail.com

Redactie

Theo Damen, Hans de Boer
tel. +31 (0) 317 41 44 71
e-mail: rhodomania@hotmail.com

Eindredactie

Wilbert Hetterscheid (drs.)
hetter@xs4all.nl

RhodoMania

ISSN 1571-7135

RhodoMania

1/2019

- 3 Van de voorzitter
- 4 Rhodo Agenda
- 6 Collectienieuws
- 7 Denemarken
- 12 Pontische rododendron en azalea; geliefd en gevreesd
- 15 Open tuinen van leden
- 16 Belmonte Wageningen hoopt Rijksmonument te worden
- 17 Ledencontactdag 20 april 2019
- 18 De ontdekking en ontdekkers van Rhododendron
- 24 Bij de voorpagina R. valentinianum var. oblongilobatum

Bijdragen aan RhodoMania

Kopij is altijd welkom! Uitgavegebonden artikelen gaarne één maand voor de verschijningsdatum aanleveren. Bij voorkeur in Word per e-mail aan rhodomania@hotmail.com, hier kunt u ook terecht voor verdere informatie waar de kopij aan moet voldoen. De redactie behoudt zich het recht voor om artikelen te corrigeren, in te korten of te weigeren. In alle gevallen wordt met de auteur(s) overlegd. Beeldmateriaal in **RhodoMania** is gemaakt door de auteur(s) tenzij anders vermeld.

Verschijningsdata RhodoMania

RhodoMania verschijnt 3 x per jaar omstreeks 15 maart, 15 augustus, 15 december.

Lidmaatschap

Aanmelden als lid kan via de website: <<https://www.rhodovereniging.nl/lidmaatschap>> of via de secretaris Henry Speelman, tel. +31 (0) 599 64 83 97, e-mail: <henri_speelman@hotmail.com>.

Advertenties

Wanneer u geïnteresseerd bent om te adverteren in **RhodoMania** of op onze website, dan kan dat natuurlijk. Voor informatie kunt u contact opnemen met secretaris Henry Speelman, tel.+31(0)599648397 e-mail: <Henri_speelman@hotmail.com>.

Betalingen

Contributie en donatie gaarne overmaken op NL62INGB0006318163 (Voor internationale betalingen INGBNL2A vermelden), t.n.v. de penningmeester van de Nederlandse Rhododendron Vereniging te Made. Bij voorkeur door middel van een automatische incasso.

Internet

NRV <http://www.rhodovereniging.nl>
ARS <http://www.rhododendron.org>
Algemeen: <http://www.hirsutum.info>

Van de voorzitter

Henk Borsje

Kwepelkruid, Knorkroot, Lepellook, Dordraap, Peperplof, Dasdrog en nog veel meer mij onbekende planten stonden op het programma dat de Excursiecommissie voor onze leden onder de rook van Leeuwarden, de hoofdstad van de provincie met elf steden, had georganiseerd. Dit keer dus nog geen rododendrons, maar een overvloed van traditionele oer-Nederlandse nutplanten, tot een verzameling leipen die langs een weerbarstige muur zo kunstig waren gesnoeid dat de initialen van de oppertuinman (WH) niet te missen waren. Een ruime 20 leden genoten, ondanks de knap frisse wind, van oude Friese staten met hun uitbundige flora, ondertussen vrolijk keuvelend onder het genot van Friese oranjekoek en koffie. Excursies, kort en lang, vormen een onmisbaar onderdeel van de NRV. Over een goede maand vertrekt een groep leden naar Zuidoost-Engeland om nu eens goed aan onze rododendron trekken te komen. Ik heb begrepen dat de Baron himself van plan is ons te komen verwelkomen. Voor de thuisblijvers staat het snoeien, opkuisen, verspenen, verpotten en genieten van eigen tuin te wachten, wel met de stille wens dat deze zomer minder bars en veel-eisend wordt dan die van vorig jaar.

Iedereen heeft, bijgesloten bij de vorige uitgave van **RhodoMania**, een cadeaubon ontvangen die een uitverkorene recht geeft op een jaar lidmaatschap van de NRV. Het lijkt het bestuur een effectieve manier om meer kenbaarheid aan de NRV te geven. Een klein aantal van deze bonnen is intussen geïncasseerd, maar het merendeel moet nog steeds in onze lectuurbak liggen. Merkwaardig eigenlijk, dat we zo bescheiden zijn als het op onze hobby aankomt. Voer voor psychologen, lijkt me zo. Kijk

nog eens rond in uw vriendenkring of buurt of er iemand is die u blij kan maken. Het kost u tenslotte helemaal niets, wie weet wat voor interessante gevolgen het kan krijgen. Intussen ben ik wel de mening toegedaan dat het tonen van enthousiasme en plezier in onze tuin en planten de beste publiciteit is. Het nog steeds groeiende aantal wildsoorten maakt dat deze met succes tot bloei brengen altijd een uitdaging zal blijven. Mijn persoonlijke rododendron plezier vind ik in het opnieuw leren omgaan met omstandigheden die zo anders zijn dan ik was gewend.

Over een paar weken staat de leden contact dag weer voor de deur. (Zie elders in deze **RhodoMania** voor details). In verband met prettige familieomstandigheden moet ik dit keer verstek laten gaan. Ik weet zeker het bestuur voor een geanimeerd programma heeft gezorgd. Natuurlijk staat er ook veel in Belmonte, onze bijzondere verzameltuin, in de bloei, dus zorgt dat u erbij bent.

Een plezierig en gezond voorjaar toegewenst!

Rhodo Agenda

Rinus Manders

NRV activiteiten

- **Za. 20 april 2019**

NRV Ledencontactdag Arboretum Belmonte, Wageningen

- **Za. 4 mei 2019**

Excursie naar tuinen van Hans de Boer, Amelita Doornik en Rinus Manders
(Zie voor programma onze website)

- **14 mei t.m. 19 mei 2019**

Zesdaagse NRV reis naar tuinen in het Engelse Kent – Sussex

- **Za. 10 aug. 2019**

NRV excursie Dahlia's in Noord Limburg

- **Za. 19 okt. 2019**

Algemene Ledenvergadering NRV, Arboretum Belmonte, Wageningen

- **Za. 26 okt. 2019**

Herfstexcursie NRV naar Arboretum Poortbulten in De Lutte en Kasteel Twickel in Delden

Overige rododendron- en planten evenementen

- **2 maart – 7 april 2019**

Camelliashow in het kasteel, Landschloss Pirna – Zuschendorf

<https://kamelienschloss.de/>

- **13 april – 1 mei 2019**

Azaleashow in het kasteel, Landschloss Pirna – Zuschendorf

<https://kamelienschloss.de/>

- **14 april 2019**

Plantendag Arboretum Kalmthout

<https://www.arboretumkalmthout.be/>

- **19 april – 10 mei 2019**

Koninklijke Sèrres Paleis van Laken, Brussel

<https://www.brussel.be/bezoek-aan-de-koninklijke-serres-van-laken>

- **27 april – 2 juni 2019**

Japanse tuin Park Clingendael, Den Haag

<https://www.denhaag.nl/nl/in-de-stad/natuur-en-milieu/groen-en-bomen/parkenbossen-en-duinen/japanse-tuin.html>

- **28 april 2019**

Magnoliawandeling met gids, Arboretum Het Leen, Eeklo

<https://oost-vlaanderen.be/ontspannen/recreatiedomeinen/het-leen.html>

- **1 mei 2019**

Plantendag, Arboretum Bokrijk

<https://www.bokrijk.be/nl/wat-doen/park/arboretum>

- **10, 11 en 12 mei 2019**

Tuindagen Beervelde, Park van Beervelde

<https://www.parkvanbeervelde.be/nl/home>

- **11, 12, 18 en 19 mei 2019**

Open dagen “Geuren en Kleurenfeest”

Arboretum Eenrum

www.arboretumeenrum.nl

- **11 en 12 mei 2019**

Voorjaarsplantenmarkt, Arboretum Trompenburg, Rotterdam

<https://www.trompenburg.nl/>

- **11 en 12 mei 2019**

Rhododendron en Azalea dagen, Park La Feuillerie, Celles

<http://www.lafeuillerie.be/nl/>

- **12 mei 2019**

Moederdag rododendronwandeling met gids, Nationaal Bomenmuseum, Doorn

<https://www.bomenmuseum.nl/>

- **19 mei 2019**

Rhododendronwandeling met gids, Arboretum Trompenburg Rotterdam

<https://www.trompenburg.nl/>

- **1 juni 2019**

Plantenbeurs “Stoer in de schaduw”, Pinetum Blijdenstein, Hilversum

<http://www.pinetum.nl/>

Rhododendron evenementen wereldwijd

- **15 – 19 mei 2019**

ARS Annual Convention, Malvern PA (USA)

- **29 okt. – 1 nov. 2019**

75th. Jubilee Annual Conference, New Zealand Rhododendron Association

www.rhododendron.org.nz

- **30 april – 3 mei 2020**

ARS 75th Anniversary Convention, Portland OR (USA)

www.rhododendron.org

Camellia evenementen

- **2020**

Internationaal Camellia Congress, Goto Islands (Japan)

24 feb. – 29 feb. Pre-Congress tour

29 feb. – 6 maart Congress Goto City

6 maart – 11 maart Post-Congress tour

NRV = Nederlandse Rhododendron Vereniging

ARS = American Rhododendron Society

ICS = International Camellia Society

Collectienieuws.

Theo Damen.

De collectiecommissie heeft in februari de *Rhododendron* collectie op Belmonte bekeken. Ondanks de enorme droogte vorig jaar was er weinig schade aan de planten. Af en toe was er wel een plant met een paar dode takken maar die worden er binnenkort uitgeknipt. Wel merken we dat de groei achterblijft, na zo'n 15 jaar zou je verwachten dat de planten groter zouden zijn. Binnenkort gaan we met expert kijken wat we hier aan kunnen doen.

Binnen de collectie staat een *Rhododendron jingangshanicum* een plant die als bedreigt op de rode lijst staat en in het wild alleen nog maar voorkomt in een vallei op de Jinggang Shan. Ook in collecties is deze plant erg zeldzaam. Vorig jaar heb ik een poging gedaan om via zelfbestuiving 'zuiver' zaad te winnen, maar helaas was er bezoeker die het nodig vond de waszakjes die ik hiervoor gebruik te verwijderen. Dit jaar opnieuw een poging gedaan en nu lijkt het erop dat het gelukt is en we een bijdrage kunnen leveren aan het behoud van deze soort.

Denemarken

Rinus Manders

Toen we met enkele collega's dit voorjaar het besluit namen om eens een kijkje te gaan nemen in de Deense rododendrontuinen hadden we geen idee wat ons daar te wachten zou staan, onze verwachtingen waren in ieder geval niet erg hoog gespannen. Onze vooringomenheid berustte op het volgende idee: door de noordelijke ligging zou het er te koud en te nat zijn en daardoor zou het land een minder grote variatie aan rodo's herbergen, alleen de meest harde soorten en cultivars zouden hier overleven en mede daardoor zou een reis naar het hoge noorden minder aantrekkelijk zijn. Toch wisten we dat Denemarken een zeer actieve en bloeiende Rhododendronvereniging heeft met bijna 500 leden, en dat voor een land met nog geen 6 miljoen inwoners! Bij de voorbereiding van deze reis dan ook maar eens contact opgenomen met de secretaris van onze zustervereniging daar, mevr. Githa Rosengren en van haar kregen we dan ook direct alle welwillende medewerking hetgeen er in resulteerde dat we naast de ons bekende openbare publiekstuinen en parken, ook een zevental privé-tuinen van leden van de Deense club konden bezoeken.

Op 16 mei was het dan zover, samen met Lou Traas, Alois en Gerda van Gestel, Grietje de Jong, Anje Wester en ondergetekende begonnen we, vergezeld door prachtig zonnig weer, aan de achtdaagse reis. Het bleek het begin te zijn van de lange hete zomer die ook in Denemarken zijn droogtesporen heeft getrokken.

R. 'Villys Star' (Deense cultivar)

Op deze eerste dag maakten we van de gelegenheid gebruik om een kort bezoek te brengen aan Rhodo 2018 in Westerstede en aan het einde van deze dag gingen we ook nog even langs bij kwekerij Hachmann in Barmstedt, waar de eerste aankopen al meteen in het busje werden geladen.

De tweede dag passeerden we de Deense grens en op weg naar het hoge noorden van Jutland brachten we onderweg een bezoek aan de Geografisk Have in Kolding, in dit fraaie landschapspark groeien zo'n 2000 soorten bomen en struiken, geplant volgens hun geografische herkomst. Rododendrons vormen hier slechts een bescheiden onderdeel van het geheel.

Op de derde dag begon het echte tuinwerk voor ons, over stille wegen door een aangenaam licht golvend landschap koersten we s'morgens vroeg naar het dorp Hadsund waar we de tuin van Søren en Maren Tang, genaamd "Viveterp", bezochten. Het is een 2 ha. grote landschapstuin gelegen in een heuvelachtig bos met dennen en eiken en gesticht in 2002.

In de tuin zijn veelal rododendrons aangeplant en de Tangs hebben nu zo'n 300 soorten rododendrons en azalea's, zowel soorten als cultivars, maar er is ook een groentetuin, een boomgaard en een Japanse tuin. De tuin heeft een fraai ontwerp dat aansluit op het landschap en is perfect onderhouden. Tijdens het bezoek aan deze tuin stellen de Tangs voor om een in de buurt liggende interessante tuin van vrienden te bezoeken die we niet in ons programma hadden en we stemmen daarin toe. Ze vergezellen ons naar de eveneens in Hadsund gelegen tuin van Dr. Kai en Lilian Overgaard genaamd "Sydhaven". Deze zeer interessante tuin is prachtig gelegen op een heuvel boven de Mariager Fjord en bij aankomst is het een en al kleur van de vele soorten rododendrons die hier rond de bungalow zijn geplant. Kai Overgaard is een gepassioneerd rododendronliefhebber die zelf ook kweekt, naast de vele soorten met o.a. *R. cerasinum*, *R. russotinctum* en *R. pachytrichum*, zijn er ook enkele cultivars te bewonderen van de Deense kruiser Villy Nielsen zoals *R. 'Villys Sorbet'*, *R. 'Julius'* en *R. 'Villys Star'*. Aan het einde van dit tuinbezoek zijn we met stomheid geslagen als dan blijkt de beide families ons een lunch aanbieden die inmiddels in de plantenkas voor ons is opgediend. Zulk een enorme gastvrijheid hadden we niet verwacht, maar gelukkig hadden we wel enkele presentjes bij ons voor dit soort onverwachte momenten.

Sydhaven, tuin van Dr. Kai Overgaard

Na deze verrassende afsteker van ons programma, zetten we koers naar de kop van Jutland waar we de Bangsbo Botanische tuin bezoeken, deze tuin maakt deel uit van een groot landgoed en natuurgebied aan de zuidrand van de stad Frederikshavn. Middelpunt van het park vormen de tuinen rond het Bangsbo slot. Er zijn verschillende tuinen waaronder de grote rotstuin, een kruidentuin en een rododendrontuin met soorten en cultivars, waaronder de eigen cultivar *R. 'Bangsbo'*.

Het laatste reisdoel op deze dag is het provinciestadje Brønderslev dat voor kleinstedse begrippen een enorm rododendronpark heeft, waterpartijen en kanalen vormen het raamwerk van dit speels ontworpen park met daartussen brede wandelpaden en grote rododendronheuvels met veelal de klassieke oude cultivars die nu, door hun massale bloei, een indrukwekkend schouwspel vormen; een wandeling door dit park is een mooie afsluiting van deze welbestede dag.

Op dag vier volgt eerst een lange rit van Noord Jutland naar het eiland Fünen waar we een drietal privétuinen van Deense leden bezochten. De eerste tuin in het dorp Asperup is van Bjarne Dinesen genaamd "Asperupgaard" en gelegen rond een oude Deense hoeve. Het is een z.g. "wilde tuin" met een oppervlakte van 2,3 ha. Asperupgaard is een dendrologisch walhalla met ca. 400 rododendrons, meest echte soorten, 250 verschillende magnolia's en 500 andere bijzondere bomen en struiken, in deze tuin mag de natuur zoveel mogelijk zijn gang gaan en volgens de eigenaar staat er verder geen onkruid in, alleen maar "wilde" planten. De volgende tuin die we bezoeken ligt in het naburige dorp Harndrup waar we de privétuin van Jørgen Halse bezoeken. Halse is een van de medeoprichters van de Deense rododendron vereniging. Zijn tuin is gelegen op een ruim perceel in een bungalowwijk.

Ook hier zien we weer een prachtige verzameling rododendrons, overwegend species en in deze zeer beschut gelegen tuin doen ook een aantal grootbladige rododendrons het prima. Opvallend is wel dat de plantvakken hier zijn opgehoogd met een flinke laag grove Zweedse turf, de randen zijn afgeboord met turfblokken. De laatste tuin die we deze dag bezoeken ligt eveneens in Harndrup en is de tuin van mevr. Githa Rosengren, de secretaris van onze zustervereniging met ook hier weer een hartelijke ontvangst en een tuin vol rododendrons. De echtgenoot van Githa is een hobbykweker en kweekt zo'n 50 soorten species en menige plant verwisselde hier van eigenaar, na de koffie met Deens gebak namen we afscheid van de fam. Rosengren en volgde nog een lange rit van het eiland Fünen over de Grote Beltbrug

Frederiksborg Slot, Hillerød

naar het eiland Sjaelland, waar we voor drie nachten onderkomen vonden bij een hotel in de omgeving van Helsingør. Gelukkig had mijn kamer daar een zeer ruime badkamer, waar alle door ons gekochte planten een koel plaatsje kregen. De kamerservice zal wel even hebben opgekeken bij het zien van al dat groen.

Op dag vijf brachten we eerst een kort bezoek aan de stad Helsingør met zijn machtige Kronborg Slot en vervolgens ging het naar Hillerød waar we het prachtige Frederiksborg Slot bezochten. Het is een voormalig koninklijk slot met een schitterend interieur en thans museum, bij het slot ligt een immens grote baroktuin. Ons volgende reisdoel deze dag was het Nivagaard Museum en Park in Niva. Naast een prachtige verzameling schilderijen bezit dit museum een grote "woodland garden" met een aanzienlijke collectie rododendrons, de combinatie van beide maakte het bezoek zeer aantrekkelijk. We besluiten de dag met een bezoek aan de privétuin van mevr. Lulu Tøpholm en ook hier vinden we een "woodland garden" met een oppervlakte van 2,5 ha. Zo'n 800 – 900 rododendrons groeien er langs het 5 ha. grote meer waaraan de tuin grenst.

Tuin Svend Hansen

Dag zes begon met een kort bezoek aan de koninklijke zomerresidentie in Frendensborg. Hierna bezochten we in het naburige Kernehuset de privétuin/park van Svend Hansen, deze 2 ha. grote tuin ligt in een beschut heuvelachtig dal. Svend Hansen is een markante persoonlijkheid en een autoriteit in de rododendronwereld. Deze financieel econoom was reeds op zijn twaalfde met rododendrons bezig. Hij verzamelde zaad in China en samen met zijn grote vriend Jens Christian Birck zijn zij de mensen achter de selectie van de DANE-rododendrons, zoals *R. 'Great Dane'*, *R. 'Sticky Dane'* etc. De groep bevat inmiddels 24 cultivars. De tuin van Svend Hansen is groot, indrukwekkend en het is nauwelijks te beschrijven wat men hier allemaal ziet.

Deze rododendrontuin is werkelijk ongeëvenaard in de wereld en was dan ook het absolute hoogtepunt van onze reis. Na het afscheid van de fam. Hansen namen we de veerboot voor de korte oversteek over de Sont naar het Zweedse Helsingborg. Zo'n 10 kilometer ten noorden van deze stad bevindt zich het Sofieropark, gesticht aan het einde van de 20ste eeuw door de Zweedse koning Gustav VI Adolf. Tot 1970 was het Sofieropaleis de zomerresidentie van de Zweedse koninklijke familie. In Sofiero bevindt zich de interessantste rododendroncollectie van Zweden. Er staan meer dan 10000 planten in 500 soorten en cultivars. Deze rododendroncollectie staat op de Zweedse erfgoedlijst en het park werd in 2010 uitgeroepen tot "Europe's Most Beautiful Park".

De rododendrons zijn geplant door het gehele park en in een vallei, die vanaf het paleis afloopt naar de zee, met uitzicht op het aan de overzijde van de zee-straat gelegen Denemarken. Na het bezoek aan dit schitterende park nemen we de veerboot over de Sont weer terug naar Denemarken.

Dag zeven begon met een lange rit naar het eiland Møn waar we een kort bezoek brachten aan de beroemde klippen met krijtrotsen langs de Oostzee en vervolgens zetten we koers naar het eiland Lolland. Dit is waarschijnlijk het meest saaie eiland van Denemarken, vlak, wonderig, zeer dun bevolkt en vol eentonige aardappel- en bietenvelden. We moesten het 40 kilometer lange eiland naar het einde doorkruisen om daar, in de buurt van Nakskov, de Vestlollands Botaniske Have te vinden, die in een klein beschut boscomplex is gelegen. Deze privé botanische tuin is eigendom van de 72 jarige Peter Hansen die hier samen met zijn vrouw het park beheerd en onderhoud; een kleine kwekerij maakt deel uit van het park. Wat in 1980 is begonnen op 3000 vierkante meter rond een oude vijver is nu de grootste tuin in privébezit in Noord Europa. Op 3 ha. kunnen tuin vrienden 1100 soorten en cultivars rododendrons, 70 soorten magnolia's en vele andere bijzondere bomen en struiken bewonderen. Deze tuin was voor ons dan ook weer een grote, aangename verrassing waar we met volle teugen konden genieten en rondstruinen. In deze tuin ook weer de nodige soorten maar vooral veel, zeer bijzondere en onbekende cultivars zoals o.a. *R. 'Nadja'*, *R. 'La Jolla'* en *R. 'Great Scot'*. Ook hier kon menigeen het niet laten om nog enkele bijzondere planten in te slaan en het scheelde maar weinig of we hadden de planten door plaatsgebrek in het busje op de schoot moeten vervoeren.

Zeer voldaan over dit laatste tuinbezoek keerden we terug naar de bewoonde wereld voor onze laatste overnachting in het historische stadje Maribo.

Op de achtste en laatste dag namen we s' morgens vroeg de veerboot naar het Duitse Puttgarden en ging het huiswaarts, nadat er in totaal 3000 km onder de wielen waren doorgegaan, konden we alle vooroordelen overboord zetten, het weer, de gastvrijheid, de rododendroncollecties en de tuinen, alles was top maar is helaas weer verleden tijd, wat blijft is een rijke herinnering aan een fantastische reis.

Geraadpleegde bronnen:

Geografisk Have, Kolding
www.geografiskhave.dk
 Bangsbo Botaniske Have, Frederikshavn
www.bangsbobotaniskehave.dk
 Asperupgaard, Asperup
www.asperupgaard.dk
 Nivagaard Park en Museum, Niva
www.nivagaard.dk
 Sofiero Park, Helsingborg Zweden
www.sofiero.se/en
 Frederiksborg Slot en Park, Hillerød
www.dnm.dk
 Vestlollands Botaniske Have, Nakskov
www.peterhansens-have.dk
 Rhododendron Haven, Tørring
www.rhodobutik.dk

Pontische rododendron en azalea; geliefd en gevreesd

Leonie Tijisma & Ruud Beringen, *FLORON*

Pontische rododendron in Noordwest-Europa

Pontische rododendron (*Rhododendron ponticum*) is een wintergroene struik uit de Heifamilie (*Ericaceae*), die oorspronkelijk inheems is in het uiterste zuidwesten en zuidoosten van Europa. Voor de ijstijden omvatte het areaal heel zuidelijk Europa, maar tijdens de ijstijden werd de soort naar het zuiden teruggedrongen en het areaal opgesplitst in deelarealen. Het kleinste deelareaal omvat het uiterste zuidwesten van het Iberisch schiereiland, het andere deelareaal omvat de kustgebieden langs de Zwarte zee in Turkije en Georgië en enkele kleine populaties in Bulgarije en Libanon. De plant is in de 18e eeuw geïntroduceerd in Noordwest-Europa waar zij veelal werd aangeplant op landgoederen als sierplant en beschutting voor het wild. *Rhododendron* is een groot geslacht en omvat ongeveer 1000 soorten. Behalve de Pontische rododendron zijn er ook uit Azië en Noord-Amerika afkomstige soorten als sierplant in Europa ingevoerd. De soorten van het genus *Rhododendron* laten zich vrij makkelijk kruisen, en al gauw na de introductie in Europa gingen kwekers en hobbyisten enthousiast aan de slag. Inmiddels zijn er wereldwijd meer dan 20.000 cultivars bekend, waarvan er enkele honderden ook in Nederland in de handel zijn.

Herkenning en ecologie

Pontische rododendron is een tot 4 meter hoge wintergroene struik. Als de struik 8 tot 12 jaar oud is, is ze in staat zich voort te planten. De bloeiwijze bestaat uit trossen van 8 tot 15 rozepaarse bloemen die bloeien in mei en juni. De bladeren zijn leerachtig en elliptisch tot omgekeerd lancetvormig. Iedere bloeiwijze produceert ongeveer 5.000 kleine zaadjes die door de

Bloemen en blad van de Pontische rododendron. @ Wiki

wind zo'n 10 meter verspreid kunnen worden. De zaden zijn één jaar kiemkrachtig. In gunstige biotopen kunnen in één jaar tijd vele tienduizenden zaailingen ontstaan. Daarnaast is er sprake van vegetatieve vermeerdering door beworteling van afbuigende takken. De struiken kunnen honderden jaren oud worden. De struik groeit op voedselarme, vrij zure zandige en venige bodems, die bij voorkeur vochtig maar niet met water verzadigd zijn. Ontkieming gebeurt vooral op onbegroeide bodems, maar ook rotte boomstammen voldoen. Het best gedijt de soort bij een mild en vochtig klimaat, zoals aan de westkust van de Britse eilanden (inclusief Ierland). Hier zijn gebieden van honderden hectares groot, die volledig door Pontische rododendron zijn overgroeid.

De Invasie van de Britse eilanden

De Pontische rododendron is in 1763 op de Britse eilanden ingevoerd. In de loop van de 19e eeuw is de soort op steeds meer locaties gaan verwilderen en tegenwoordig is het vooral in de westelijke kustgebieden één van de beruchtste invasieve exoten. Ze wordt er met man en macht bestreden. Het is opmerkelijk dat een soort die binnen haar oorspronkelijke

verspreidingsgebied in Spanje en Portugal maar een kwakkelend bestaan leidt zich op de Britse eilanden als een uiterst invasieve soort ontpopt. Engels onderzoek heeft aannemelijk gemaakt dat de meeste populaties op de Britse eilanden eigenlijk hybriden zijn. In kwekerijen zijn waarschijnlijk, al of niet opzettelijk, kruisingen ontstaan tussen de Europese *Rhododendron ponticum* en de Noord-Amerikaanse soorten *R. maximum* en *R. catawbiense*. Met name de verhoogde winterhardheid van de Britse populaties zou te danken zijn aan het inkruisen van deze Amerikaanse soorten. Door het gebruik als onderstam voor minder levenskrachtige cultivars zouden deze geharde en vitale hybriden verspreid zijn. In recente literatuur worden deze invasieve hybriden wel aangeduid met de naam *Rhododendron x superponticum*, maar in de dagelijkse praktijk staan ze nog steeds bekend als *R. ponticum*.

Ecologische gevolgen

Pontische rododendron vormt struiken met een dusdanig bedekkend bladerdek dat in het ergste geval maar 2% van het daglicht wordt doorgelaten. Daarnaast vormt het afgevallen blad een dikke, slecht verterende strooisellaag, die het andere soorten vrijwel onmogelijk maakt te kiemen. Het bodemleven onder Pontische rododendrons is aanzienlijk armer dan in bodems waar deze niet groeit. Het blad is giftig en kan daardoor door heel weinig organismen gegeten worden. De nectar van Pontische rododendron bevat de toxische stof grayanotoxine. Hommels zijn weinig gevoelig voor dit gif, maar het gif veroorzaakt wel sterfte onder honingbijen en vermindert de vitaliteit van solitaire bijen. Pontische rododendron kan dieren een goede schuilplaats bieden, maar voedsel zullen ze er niet vinden. Pontische rododendron is gastheer voor de schimmel *Phytophthora ramorum*, die verantwoordelijk is voor schade of sterfte aan onder

andere beuk (*Fagus sylvatica*), Amerikaanse eik (*Quercus rubra*) en taxus (*Taxus baccata*). Door verdringing van de oorspronkelijke flora en fauna vormt de Pontische rododendron een grote bedreiging voor de biodiversiteit. Op de Britse eilanden heeft de soort zich gevestigd in verschillende EU-habitattypen. De soort vormt vooral een bedreiging voor de Atlantische eikenbossen, een bijzonder EU-habitatype dat beperkt is tot de Britse eilanden. Andere EU-habitattypen waar de soort zich gevestigd heeft zijn o.a. venige bossen, natuurlijke dennenbossen in Schotland, hoogvenen en duinheiden met struikheide.

Bestrijding

Bestrijding van Pontische rododendron is lastig, omdat de stompjes na afzagen vaak weer uitgroeien. Daarnaast moet rekening gehouden worden met de grote jaarlijkse aanwas van zaailingen in gunstige biotopen. Door de bodemverstoring, waarmee de bestrijding gepaard gaat, ontstaat er vaak weer een goed kiembod. Gelukkig zijn er op de Britse eilanden enkele goede praktijkvoorbeelden waaruit blijkt dat Pontische rododendron geheel verwijderd of onder controle gehouden kan worden, zij het tegen hoge kosten. Voor het district Argyll & Bute in Schotland werden alleen

al voor 2008 de kosten voor de bestrijding op 9,3 miljoen pond geschat.

Verspreiding in Nederland

In Nederland komt Pontische rododendron voornamelijk voor op de Pleistocene zandgronden en aan de binnenduinrand, waar de struiken oorspronkelijk zijn aangeplant in tuinen en landgoederen. Hoewel de soort lokaal zeer dominant aanwezig kan zijn in de struiklaag van bossen en er steeds vaker verwilderingen worden waargenomen, wordt de soort hier nog niet als een echte probleemsoort ervaren. Volgens meerdere klimaatscenario's zullen de Nederlandse winters in de toekomst milder worden en krijgen we te maken met meer neerslag. Het is mogelijk dat in de toekomst de omstandigheden gunstiger worden voor de Pontische rododendron en dat de soort zich hier invasiever gaat gedragen.

Pontische azalea

Een andere rododendron die in Nederland verwilderd, is Pontische azalea (*Rhododendron luteum*). Het oorspronkelijke areaal omvat de Kaukasus, Turkije, Oekraïne en Zuidoost-Europa tot in Oostenrijk, Polen en Wit-Rusland. In tegenstelling tot de Pontische rododendron is het een loofverliezende struik. Deze soort is wat afmetingen betreft wat bescheidener dan Pontische rododendron en heeft fraaie, gele, zoetgeurende bloemen. De soort is rond 1793 vanuit Turkije in Nederland ingevoerd. De meeste gedocumenteerde verwilderingen zijn echter vrij recent en dateren merendeels van na 2000. Behalve vegetatief, verspreidt de plant zich ook door middel van zaden. Qua ecologie en giftigheid lijkt zij op Pontische rododendron. De plant groeit hier onder andere op noordhellingen in heide en in bosranden. Een roodbloeiende vorm heeft zich op verschillende plekken bij de Nieuwkoopse Plassen weten te vestigen. In Europa zijn geen voorbeelden van mas-

Pontische azalea in de omgeving van Ede, © Ruud Beringen

sale voorkomens in natuurgebieden bekend, maar in Groot-Brittannië en Ierland is men toch ook met deze soort voorzichtig geworden. In Groot Brittannië staat zij op een lijst van de Royal Horticultural Society met planten die “alleen met een waarschuwing” mogen worden verkocht en in Ierland staat zij op de Amber-list met soorten waarvan de risico's hoog worden ingeschat, maar waarvan de impact nog niet met zekerheid is vastgesteld.

Monitoring

Op Pontische rododendron en Pontische azalea na, is niet bekend of er in Nederland andere rododendronsoorten of kruisingen verwilderen. De Noord-Amerikaanse soort *R. catawbiense* (Holbladige rododendron) is hier wel met verschillende cultivars in de handel. FLORON houdt graag een vinger aan de pols. Geef al je waarnemingen van verwilderde rododendronsoorten door en help FLORON een beter beeld te krijgen van de actuele verspreiding en verwildering van deze soorten in Nederland.

Eerder verschenen in “Kijk op Exoten nummer 18, januari 2017” met dank aan de auteurs voor de toestemming het hier te mogen publiceren

Open tuinen van leden

Rinus Manders

Open privétuinen van leden

Tuin De Coninckskamp
Stationsweg 12, 7731 AW Ommen
www.tuindeconinckskamp.nl

Open op de open tuinendagen of op andere tijden na telefonische afspraak of via mail.

Tuin Hans de Boer
Eikenweg 8, 8172 AG Vaassen
Open op afspraak en tevens verkoop van bijzondere rododendrons
Tel. 06-55705379

Davidshof
Rinus Manders
Hoefstraat 16, 5373 KJ Herpen /Koolwijk
Voor leden na afspraak Tel. 06-51631580

Domein D'n Achtersten Boer
Alois en Gerda van Gestel
Broekstraat 87, B-2370 Arendonk
Voor leden na afspraak Tel. 0032-14672736

Tuin Lou Traas
Schapendrift 63, 1261 HM Blaricum
Voor leden na afspraak Tel. 035-5383932

Open publiekstuinten van leden

Arboretum Trompenburg
Honingerdijk 86, 3062 NX Rotterdam
www.trompenburg.nl

Arboretum Wespelaar
Grote Baan 63, B-3150 Haacht/Wespelaar
www.arboretumwespelaar.be

Arboretum Het Leen
Gentsesteenweg 80, B-9900 Eeklo
Geopend: Dagelijks het gehele jaar van 9.00-16.30 uur, entree gratis
www.hetleen.be of Tel. 0032-93767474

Arboretum Eenrum (Notoarestoen)
Ernstheemsterpad, Eenrum
Dagelijks geopend van zonsopgang tot zonsondergang, entree gratis
www.arboretumeenrum.nl

Arboretum Belmonte
Generaal Foulkesweg 94, Wageningen
Dagelijks geopend van zonsopgang tot zonsondergang, entree gratis
www.belmontearboretum.nl

Arboretum Bokrijk
Bokrijklaan1, B-3600 Genk/Bokrijk
Dagelijks geopend van zonsopgang tot zonsondergang, entree gratis, betaald parkeren www.bokrijk.be

Park Graveland
Drijberseweg 23, 9418 TL Wijster
Park en Rododendronkwekerij
www.parkgraveland.nl

Pinetum Blijdenstein
v.d. Lindenlaan 125, Hilversum
www.pinetum.nl

Nationaal Bomenmuseum Gimborn
Velperengh 13, 3941 BZ Doorn
www.bomenmuseum.nl

Leden die hun tuin open willen stellen voor andere leden van onze vereniging en/of geopend zijn voor een breder publiek, kunnen dit kenbaar maken en eventuele bijzonderheden doorgeven aan Rinus Manders(marinus80@hetnet.nl), waarna publicatie in **RhodoMania** zal plaats vinden.

Belmonte Wageningen hoopt Rijksmonument te worden

Bron: De Gelderlander

Belmonte Arboretum op de Wageningse Berg hoopt in 2020 een Rijksmonument te worden. Dat is bijzonder voor een (botanische) tuin, want meestal zijn Rijksmonumenten gebouwen.

„Het zou fantastisch zijn als Belmonte een rijksmonument zou worden“, zegt wethouder Dennis Gudden. „Dat is in onze ogen overigens volkomen terecht. Het is heel bijzonder wat er in de tuin te zien is, met natuurlijk als groot extra het vergezicht vanaf de steile Bergrand over Rijn en Betuwe. Zo mooi vind je het nergens anders in Nederland.“

Rododendron

Belmonte Arboretum leek een ongewisse toekomst tegemoet te gaan toen de universiteit een paar jaar geleden besloot haar bezit af te stoten. De botanische tuin had haar functie voor onderzoek en onderwijs grotendeels verloren. Maar de tuin herbergt wereldvermaarde collecties, vooral met rododendrons en rozen. Sinds vorig jaar staat de Stichting Belmonte Arboretum op eigen benen en wordt getracht met een bescheiden jaarlijkse begroting van 150.000 euro en de inzet van veel vrijwilligers en cliënten van zorginstelling Zideris om het fraaie voormalige landgoed in stand te houden. Het park trekt jaarlijks zo'n 80.000 bezoekers en biedt onderdak aan zo'n vijftig evenementen. Deze week werd ook bekend dat het Foulkes Festival op 5 mei naar Belmonte gaat.

Geld

De gemeente verwacht dat Belmonte Arboretum in 2020 een Rijksmonument kan worden. Gudden: „Tot die tijd willen we Belmonte financieel extra steunen om ze door deze jaren heen te helpen. Als ze rijksmonument worden komen er meer fondsen beschikbaar. We blijven Belmonte dan ook de komende twee jaar jaarlijks met 27.000 euro steunen voor onderhoud van de tuin en behoud van de monumentale bomen. Na 2020 gaan we dan terug naar onze vaste bijdrage van 17.000 euro per jaar.“ Dat geld blijft de gemeente geven omdat Belmonte ook van lokaal belang is: het is een favoriet wandelpark is voor heel veel Wageningers.

Ledencontactdag 20 april 2019

Henri Speelman

Beste leden,

Graag zouden wij u allen willen uitnodigen voor de komende ledencontactdag op 20 april 2019. Het zal plaatsvinden op het Belmonte Arboretum, zodat we weer de schitterende bloeiende appelcollectie en onze eigen rododendroncollectie kunnen gaan bewonderen. Voorts hebben we een tweetal zeer interessante lezingen.

Graag even een bericht met hoeveel mensen jullie komen, zodat we de catering kunnen afstemmen.

Programma:

- **10:00 - 10:30 Ontvangst met koffie**
- **10:30 - 11:00 Welkomswoord van onze dagvoorzitter (Onze voorzitter Henk Borsje zal die dag niet aanwezig zijn)**
- **11:00 - 12:15 Lezing door Rinus over zijn Deense rodo exploratie incl. vragen kwartiertje**
- **12:15 - 13:15 - Lunch**
- **13:15 - 14:30 Lezing door Arjan Laros over Japanse Azalea's incl. vragen kwartiertje**
- **14:30 - 16:00 Wandeling door Belmonte onder leiding van Theo Damen**

Kosten:

De eigen bijdrage voor deze dag is € 15,00 p.p., aanmelden kan via Henri Speelman (info@rhodovereniging.nl) of via de aanmeldingsknop op onze website

Locatie:

Generaal Foulkesweg 94-A
6703 DS Wageningen
info@belmontearboretum.nl
<https://www.belmontearboretum.nl/>

De ontdekking en ontdekkers van Rhododendron

Arjan Laros

De naam *Rhododendron*, door Dioscorides en Plinius aan deze plant gegeven, is gevormd uit de Griekse woorden *Rhodon* (roos) en *Dendron* (boom). In Frankrijk noemde men de plant vroeger Rostage; in Engeland noemt men haar Rose-bay en in Duitsland Alpenbalsam.

v. Chr.

Het oudste verhaal met betrekking tot de geschiedenis van de rododendrons voert ons terug tot een feit in wat in Griekse historie van groot belang is geweest, nl de vermaarde Terugtocht der Tien-duizend. In het jaar 401 v. Chr. trok een Grieks leger van 10.000 man uit Babylon terug naar huis nadat het door de Perzen was verslagen. De tocht van de Grieken is beschreven in de Anabasis, het reisverslag van de aanvoerder Xenophon. Aan de Turkse kust van de Zwarte Zee aten de soldaten honing. Eerst werden ze dronken, daarna verdoofd en verlamd. Na drie tot vier dagen voelde iedereen zich weer kiplekker. De honing was afkomstig van *R. luteum*.

In 67 v. Chr. was het leger van Rome onder Pompeius slaags geraakt met koning Mithridates van Pontus. Strabo verteld erover: "Op ongeveer dezelfde plaats als Xenophons krijgers gingen die van Pompeius zich aan de rododendronhoning te buiten. Ook zij raakten verlamd. Ze werden afgeslacht door Mithridates leger voor ze weer bij zinnen gekomen waren."

R. luteum

1656-1827

De eerste rododendron die beschreven en benaamd werd was *R. hirsutum*. Deze werd ontdekt door de Vlaamse botanicus Charles de l'Écluse, die later bekend werd onder zijn verlatiniseerde naam Carolus Clusius. In 1656 werd deze rododendron in de Europese kwekerijen geïntroduceerd en deze nieuweling was nog slechts een dwergsoort. Het waren de Hollanders die via Batavia en Java in 1680 *R. indicum* in cultuur brachten. Deze raakte echter verloren; een herintroductie volgde in 1833. In 1690 voerde Engelbert Kaempfer, in dienst van de Verenigde Oost-Indische Compagnie, o.a. *R. kaempferi*, naar hem genoemd, in. Ook deze ging verloren en werd opnieuw in 1892 in Europa ingevoerd.

In 1703 werd door Joseph Pitton de Tournefort bij zijn terugkomst uit het oosten van Klein Azië *R. ponticum* ingevoerd. Door een samenwerking met de Engelse quaker Peter Collinson en een landbouwer/botanicus uit Pennsylvania, John Bartram, werden de Amerikaanse soorten *R. canescens*, *R. periclymenoides* en *R. viscosum* in 1734 in Engeland ingevoerd. Deze werden gevolgd door de invoering van *R. ferrugineum*, evenals *R. hirsutum* het Alpenroosje genoemd, in 1752.

In 1793 maakte P. S. Pallas ons bekend met een geel bloeiende rododendron nl. *R. chrysanthum*, afkomstig uit Siberië en Johann Friedrich Gmelin voerde *R. camschaticum* in, uit een landstreek nog verder en kouder: Kamschatka. Omstreeks diezelfde tijd vond kapitein Hardwicke in de enorme Indiase bergmassieven *R. arboreum* tot dan toe de mooiste. Helaas kon hij hem niet invoeren en moest men zich behelpen met herbariummateriaal.

Door een gift van de Russische verzamelaar Count Pushkin werd in 1803 *R. caucasicum* in Engeland ingevoerd. Uit de Amerikaanse staat Carolina verscheen in 1809 *R. catawbiense* en eveneens uit N. Amerika, *R. maximum* in 1811. In 1826 ontdekte dr. Nathaniel Wallich *R. campanulatum* en eindelijk zond hij in 1827 de mooiste soort van deze serie: *R. arboreum*. Hij vond ook een zeer merkwaardige Indische plant n.l. *R. formosum*. Zijn naam vinden we terug in de Nepalese *R. wallichii*, die ontdekt was door Joseph Dalton Hooker.

Na deze periode, zo rijk aan nieuw ontdekte planten, gaven enige jaren van stilstand de kwekers de tijd om met ontelbare cultivars de tuinen te verrijken. Binnen de kortste tijd verschenen er honderden cultivars van hybride oorsprong, die de soorten waarvan zij afstamden, in schoonheid ver overtroffen.

R. periclymenoides

1840

De eerste rododendron van de Indische Archipel, *R. javanicum*, ingevoerd in 1840, werd gevolgd door introducties die van nog groter belang zouden blijken. Hugh Low, zijn naam vinden we terug in *R. lowii*, die in 1846 Borneo doorkruiste, vond daar een groot aantal soorten waarvan de meesten in Europa werden ingevoerd. Deze soorten verenigden in zich al de wezenlijke hoedanigheden van rododendrons en boden een buitengewone aanblik in voorkomen en een rijke bloei. Een van zijn ontdekkingen is *R. stenophyllum*.

1846-1852

R. stenophyllum

In 1846 verzamelde Joseph Dalton Hooker, een voornaam botanicus, op zijn reis door India en Sikkim in het Himalaya-gebergte een aantal soorten, merkwaardiger dan alle vroegere ontdekkingen hadden opgeleverd. Van dertig soorten die hij vond zond hij zaad naar Europa, dat in Engeland en op verschillende plaatsen op het vasteland werd gezaaid. Tevens werden er prachtige tekeningen van de planten verspreid, die zo mooi waren dat men twijfelde of de planten in het echt zo mooi waren en of men deze planten in Europa wel kon kweken (die boeken zijn nu een vermogen waard.). Die twijfel bestaat niet meer; we weten nu dat niet alle Himalayasorten voor ons koude klimaat geschikt zijn. Enkele van die soorten zijn: de geelbloeiende *R. campylocarpum* en *R. wightii*, de roodbloeiende *R. thomsonii*, de tot kleine bomen groeiende *R. falconeri*, *R. grande* en *R. hodgsonii* met hun enorme bladeren; de epifytische *R. dalhousiae* en *R. maddenii*, de grote, krachtige *R. griffithianum* met massa's witte bloemen, die al zeer snel werd gebruikt bij het maken van kruisingen. De naam van Hooker vinden we terug in de Indiase *R. hookeri*.

Later, in 1852, ontdekte T.J. Booth in Assam en Bhutan 15 of 16 nieuwe soorten die veel overeenkomst hadden met die welke Hooker had ontdekt. Een groot deel van deze soorten onderscheidt zich door bloemen van buitengewone grootte, zoals *R. nuttallii*. Een van deze soorten werd naar hem vernoemd: *R. boothii*.

R. thomsonii

Na de vondsten van de Nederlandse botanicus Carl Blume, hadden de eilanden Java en Sumatra geen nieuwe rododendrons opgeleverd totdat William Lobb, reiziger/verzamelaar voor de grote kwekerij van Veitch te Londen, op deze eilanden talrijke nieuwe soorten ontdekte, die zich met de wortels als de slingers van slingerplanten aan bomen en rotsen hechtten. Deze soorten hebben een min of meer trompetvormige bloemkroon en een geheel ander voorkomen dan de meeste andere soorten. Dit zijn de zogenaamde Vireyas (*R. sect. Schistanthe*). De plant die naar hem vernoemd was, *R. lobbii*, heet nu *R. longiflorum*.

R. nuttallii

1856-1900

Hierna volgde de reis van Robert Fortune naar China, met als resultaat *R. fortunei*, waarvan in 1856 zaden naar Engeland werden gestuurd. Deze soort heeft bijgedragen aan het ontstaan van de z.g. Fortunei-hybriden die in Amerika (tot Boston) en in Engeland voldoende winterhard zijn.

De gebieden die het rijkst aan rododendronsoorten zouden blijken te zijn, de bergen en berghellingen in het binnenland van China, waren echter nog niet ontsloten. De eersten die tot dit gebied doordrongen waren de Franse missionarissen David, Delavay en Farges, vernoemd in *R. davidii*, *R. delavayi* en *R. fargesii*. David ontdekte ook *R. calophytum* en Delavay heeft *R. ciliicalyx*, *R. fictolacteam*, *R. lacteam*, *R. neriiflorum* en *R. campylogynum* ontdekt (1884). Later ontdekte hij *R. haematodes* (1885), *R. heliopsis* (1887) *R. racemosum*, *R. spinuliferum* en *R. yunnanense*, allen in de Chinese provincie Yunnan.

Farges ontdekte *R. adenopodum* in Sichuan en Hupeh, beiden in China. Père Jean-Andre Soulié ontdekte *R. chasmantum* en *R. vernicosum* in 1893 en in 1894 *R. saluense* en nog een jaar later *R. wardii*, ook in de Chinese provincie Yunnan. Zijn naam wordt geëerd in *R. souliei*. Ernst Faber ontdekte o.a. *R. concinnum* in 1886 in Yunnan en zijn naam vinden we terug in *R. faberi*.

Tenslotte ontdekte baron Ungern-Sternberg *R. smirnowii* en de naar hem vernoemde *R. ungernii* in de Kaukasus.

R. yunnanense

Kruisingen

Omstreeks 1900 waren totaal ongeveer 300 soorten bekend en het is niet verbazingwekkend dat men toen reeds kruisingen met deze nieuwe soorten is gaan maken. Er zijn al kruisingen bekend uit het begin van de 19e eeuw. In die jaren werd gekruist met *R. maximum* en *R. catawbiense* en vanaf 1825 met de fraaie roodbloeiende maar weinig winterharde *R. arboreum*. Reeds in de jaren na 1830 was er een dermate belangstelling voor rododendronhybriden, dat in Londen tentoonstellingen van nieuwe aanwinsten werden gehouden en hoewel het aantal soorten waarmee werd gekruist gering was, bleek er een lange lijst van tuinhybriden te bestaan en nam de productie van deze hybriden nog sterk toe. In 1860 kwam de eerste winterharde hybride met dieprode bloemkleur in bloei op de Knap Hill Nursery. Deze plant kreeg de cultivarnaam *R. 'Doncaster'* en is ook nu nog bekend, evenals vele opmerkelijke cultivars die hierna ontstonden. Eveneens afkomstig van de Knap Hill Nursery waren hybriden van de Amerikaanse soort *R. catawbiense*, die in 1876 werd geëmporteerd en nog steeds een belangrijke plaats inneemt.

1900-1920

Niet ongenoemd mag blijven de naam van dr. Ernest Wilson. Hij ontdekte in China ook een groot aantal soorten waaronder *R. ambiguum*, *R. discolor*, *R. insigne*, *R. intricatum*, *R. longesquamatum*, *R. micranthum*, *R. orbiculare*, *R. oreodoxa*, *R. praevenum*, *R. sutchuenense* tussen 1900 en 1904. In 1908 ontdekte hij nog *R. davidsonianum* en *R. williamsianum* en tenslotte in 1909 *R. moupinense*. Wilson bracht ook een bezoek aan de Akashi Nursery in Japan en verzamelde daar 50 tuinvormen van wintergroene azaleas die thans bekend

staan als de Wilson Top 50. In zijn geboorte plaats Chipping Campden (UK) is de The Ernest Wilson Memorial Garden aangelegd, zodat men een indruk kan krijgen van welk een schat Wilson heeft geïntroduceerd in het westen. Daar groeit ook een naar hem vernoemde rododendron: *R. wilsonii*, echter nu bekend als *R. 'Arbutifolium'*.

In navolging van Wilson vertrokken George Forrest en Reginald Farrer naar de Chinese provincie Yunnan en ontdekten daar o.a. *R. haemaleum*, *R. keleticum*, *R. sinogrande*, *R. strigillosum* en uiteraard de naar George Forrest genoemde *R. forrestii*. Dit in de periode van 1904 tot 1919. Overigens vernoemde George Forrest ook een rododendron naar zijn vrouw: *R. clementinae*.

Reginald Farrer heeft de ontdekking van *R. arizelum*, *R. basilicum*, *R. caloxanthum*, *R. glischrum*, *R. heliolepis*, *R. sperabile*, *R. mallotum* en *R. trichocladum* op zijn naam. *Rhododendron farrerae* is naar Farrer vernoemd. In 1918 vertrok Reginald Farrer op expeditie naar Boven-Birma (Myanmar) in gezelschap van Euan Cox.

Rond die tijd verschenen ook Kapitein F. Kingdom-Ward (1911) en Dr. Joseph F. Rock (1920) en de partners Ludlow en Sheriff ten tonele. Francis Kingdom-Ward ontdekte o.a. *R. chryseum* en *R. hippophaeoides* in Yunnan, *R. calostrotum* in Birma en *R. pemakoense* in de provincie Pemako in Tibet. Zijn naam vinden we terug in *R. wardii*; die van Sheriff in *R. sheriffii*.

R. 'Koichiro Wada'

1920-

De ergste ontdekkingsstorm was over maar in 1920 beschreef de Japanse botanicus Nakai *R. yakushimanum*. De Japanse kweker en botanicus Dr. Wada stuurde in 1932 twee planten van deze soort (nu genaamd *R. degroenianum* subsp. *yakushimanum*) naar Lionel de Rothschild's tuin Exbury in het zuiden van Engeland. Klonen van deze twee planten zijn bekend als *R. 'Koichiro Wada'*. Ook uit Japan is *R. keiskei*, vernoemd naar zijn ontdekker Ito Keisuke.

R. "Kure-no-yuki"

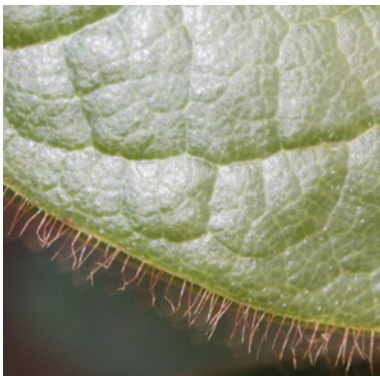
Verder vinden we in Japan nog de zogenoemde Japanse Azalea's, maar daarover een andere keer meer.

Bij de voorpagina *R. valentinianum* var. *oblongilobatum*

Hans de Boer

Een niet zo veel voorkomende wilde soort, althans niet eenduidig omschreven in de "The Encyclopedia of Rhododendron Species" (Cox & Cox, 1997). Hierin staat wel beschreven *R. valentinianum* aff. var. *oblongifolium* Fang. In de "Pocket Guide to Rhododendron Species" (McQuire & Robinson, 2009) worden de volgende ondersoorten vermeld: subsp. *valentinianum* Forrest ex. Hutch, subsp. *changii* W.P. Fang en subsp. *oblongilobatum* R.C. Fang. Het betreft een Maddenia-soort, welke helaas niet geurt maar wel redelijk winterhard is tot -12°C. Deze soort heb ik gezaaid in 2005 en vanaf het voorjaar 2006 staan drie exemplaren in onze tuin en vanaf 2012 bloeien ze elk jaar volop. Het betreft een compacte opgaande struik van maximaal twee meter.

Forrest trof deze soort in mei-juni 1917 aan de oevers van de rivier Salwin in west Yunnan, later ook op andere locaties in het midden en westen van de provincie Yunnan. Kingdon-Ward verzamelde deze planten 1919 in het noordoosten van Burma, op een hoogte van 2.750 tot 3.660 meter.

Red.: Het zou hier ook kunnen gaan om *Rhododendron valentinioides*. Een naam die zover we kunnen nagaan nog niet officieel beschreven is, maar wel wordt gebruikt door diverse websites.